

Петько Людмила Василівна
к. пед. н., доцент кафедри іноземних мов
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ

На нашу думку, доречним епіграфом до пропонованих тез стануть вірші української поетеси Ліни Костенко:

Душа – єдина на землі держава,

Де є свобода чиста, як озон.

Кордон душі проходить над світами,

А там нема демаркаційних зон [7].

Словами поетеси віщується про руйнування душі сучасної людини, загальнолюдських цінностей.

А також:

Віки минули і віки грядуть

Чи людством бути люди ще спроможні?

Кричущі останні рядки «Чи людством бути люди ще спроможні?» і знак питання, в якому закладено весь смисл людського буття, який багато століть назад був закладений Шекспіром у фразі «*To be, or not to be: that is the question*» [8].

Намагатися перетворювати світ чи краще бути пристосованцем у житті? Протистояти злу чи краще реагувати на все із «заплющеними очима»? Благородство чи підлість? Честь чи брехня?

Зрозуміло, що людина повинна вирішувати сама як саме їй чинити, який шлях обрати, за якими законами жити. Але в цьому виборі беззаперечну роль відіграє виховання особистості на протязі усіх вікових періодів її розвитку.

У контексті нашого дослідження нами вибрано вік студентства, час навчання в університеті. Тому, *В.Л. Ортинський* наголошує на необхідність під час організації та здійснення навчально-виховного процесу в умовах вищої

школи враховувати: 1) індивідуально-психічні якості студентів і намагатися їх усебічно розвивати, 2) характер майбутньої професійної діяльності студентів; 3) намагатися активно взаємодіяти зі студентами; 4) досягти свідомої участі студентів у навчально-виховній діяльності; 5) науково визначати і формулювати її дидактичні та виховні цілі й намагатися їх реалізувати, 6) характер спілкування викладачів зі студентами має бути демократичним, гуманним, враховувати традиції та звичаї українського народу, ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях [1].

Розглянемо приклади тлумачення у науковій літературі концепта *виховання*. Виховання – 1. Дія за знач. Виховувати, виховати. 2. Сукупність знань, культурних навиків, поглядів, що становлять загальний рівень духовного розвитку людини і є наслідком систематичного впливу, навчання [5, с. 271].

Причому *виховувати, виховати* – це 1. Вирощувати, навчаючи правил поведінки, даючи освіту і т.ін., вигодовувати, вигодувати, ростити, зростити [Любов] // Вирощувати своїх малят, навчати їх поводити себе певним чином у тих чи інших обставинах. 2. Систематично впливати на культурний розвиток, світогляд, моральні принципи кого-небудь у певному напрямі, плекати, виплекати, пестити, випестити // Систематичним впливом викликати, розвивати якість почуття, рису вдачі, особливість, прищеплювати що-небудь, доводити, довести до пуття, до розуму. 3. Цілеспрямовано, за певною системою вирощувати, водити, вести, провадити [5, с. 271].

Виховання у «Сучасному словнику з етики» розглядається як процес систематичного цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості з метою підготовки її до виробничої і культурної діяльності. Виховання перебуває в тісному взаємозв'язку з освітою та навчанням. Якщо завдяки освіті людина освоює світ інтелектуально, одержує теоретичну, понятійну модель світу, «переносить світ у свідомість», то завдяки вихованню вона освоює його з допомогою почуттів, робить його небайдужим, створює оцінну картину світу, «переносить освоєний світ у серце». Головною метою виховання є формування всебічно розвиненої особистості [2, с. 79].

Разом з тим, серед стратегій виховання науковці окреслюють такі: 1) спрямованість виховання в умовах ВНЗ на формування всебічно, гармонійно розвинутої особистості студента як громадянина України, збагаченої загальнолюдськими, національними та професійними цінностями і мораллю, 2) єдність організації виховної, навчально-пізнавальної та іншої діяльності студента як умови формування головних рис особистості, 3) єдність навчання, виховання, розвитку та самовдосконалення, що вимагає розглядати виховання як головний фактор формування особистості студента і надавати виховному

процесу розвивального характеру, 4) оптимізація змісту, методів і форм виховання студентів у ВНЗ, 5) гуманізація та демократизація виховного процесу, 6) особистісна спрямованість виховання; 7) впровадження у практику виховання студентів ідей і технології педагогіки співробітництва, гуманістичної педагогіки, особистісно орієнтованої педагогіки та ін. [1].

Крім того, метою морального виховання є «формування моральної культури: освоєння нею моральних цінностей, вироблених людством; формування позитивних моральних якостей (чеснот); вироблення здатності орієнтуватися у своїй діяльності й поведінці на гуманістичний ідеал; набуття навичок жити згідно із принципами, нормами і правилами моралі, яка має загальнолюдський характер [2, с. 79–80].

Утім принцип (лат. *principium* – начало, основа) – це твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане. У повсякденному житті принципами називають внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні та теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різних сферах діяльності. У науці принципи – це загальні вимоги до побудови теорії, сформульовані як те первинне, що лежить в основі певної сукупності фактів. При характеристиці різноманітних **систем** принципи відображають ті суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення [3; 2, с. 308–309].

Сучасний словник іншомовних слів трактує *принцип* як 1. Первоначало; те, що лежить в основі певної наукової теорії. 2. Особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось. 3. Внутрішнє переконання людини; основне правило поведінки [4, с. 553–554].

У Новому тлумачному словнику української мови *принцип* розглядається як 1. Основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т.ін; засада; // Основний закон якої-небудь точної науки. В принципі – в основному, в загальному. 2. Особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; // Правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін. 3. Переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці; канон [6, с. 899].

Зважаючи на те, що саме в освітньому середовищі ВНЗ відбувається професійно-особистісне формування майбутнього фахівця, формування професійно орієнтованого іншомовного середовища в умовах університету повинно ґрунтуватися на провідних принципах виховання, якими є особистісна орієнтація, гуманізація, національна спрямованість виховання.

Розглядаючи логіку реалізації принципів гуманістичного виховання у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища, ми виокремлюємо такі принципи, як-от: культуровідповідність виховання,

діяльнісна спрямованість, природовідповідність виховання, принцип урахування індивідуальних особливостей особистості у процесі виховання, ціннісно-сміслова спрямованість виховання, принцип полісуб'єктної (діалогічної) спрямованості виховання, комплексність виховання, принцип наступності та безперервності виховання.

Список використаних джерел:

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/50417-tslsnst-protsesu-vihovannya-studentv-vzamozaiejnst-yogo-komponentv.html>
2. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики : Словник / М. Г. Тофтул. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – 416 с.
3. Принцип [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Принцип>
4. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів / Л. І. Нечволод. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 768 с.
5. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / [укл. В. Яременко та ін.]. – К. : Вид-во «Аконіт», 2008. – Т. 1. – 928 с.
6. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / [укл. В. Яременко та ін.]. – К. : Вид-во «Аконіт», 2008. – Т. 2. – 928 с.
7. Костенко Ліна. «Веди мене шляхетними шляхами...» [Електронний ресурс] / Ліна Костенко. – Режим доступу : <http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=11988>
8. Shakespeare W. The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark. Act III, Scene 1 / W. Shakespeare. – Access mode : http://www.opensourceshakespeare.org/views/plays/play_view.php?WorkID=hamlet&Act=3&Scene=1&Scope=scene
9. Pet'ko L.V. The upbringing aspect in formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university / L.V. Pet'ko // Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016.
10. Pet'ko L.V. The studying of the manipulation with the students and formation of professionally oriented foreign language teaching environment in conditions of university / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Psychology. Pedagogy and Education. – Edizioni Magi – Roma, Italy. – 2016. – P. 250–254.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9502>
11. Петько Л.В. Особистість. Соціум. Навчальне Середовище / Л.В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди». Педагогіка.

Психологія. Філософія : збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 35. – С. 101–109.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7918>

12. Петько Л. В. Педагогічна сутність у визначенні поняття «освітнє середовище» / Л. В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 34. – С. 109–118.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7452>